

Stan zdrowia mieszkańców

ZMIANY ZWYRODNIENIOWO-ZNIEKSZTAŁCAJĄCE

Na badanych szkieletach najczęściej opisano **zmian zwyrodnieniowo-zniekształcających**. Powstają one w wyniku długotrwałego procesu wstecznego toczącego się w chrząstce, który z czasem obejmuje pozostałe elementy stawów: kości, ścięgna, więzadła. Zmiany te są zazwyczaj związane z wiekiem, ale też wykształcają się w wyniku m.in. nadmiernego i nieprawidłowego obciążenia, urazów czy wad wrodzonych. W całym materiale kostnym najczęściej występowały w **obrębie kręgosłupa**, podobnie jak zmiany przeciążeniowe (ryc. 7, 8), w tym guzki Schmorla, powstające w wyniku wpuklenia jądra miążdżystego krążka międzykręgowego w powierzchnię trzonu kręgów. Dotyczyło to przede wszystkim odcinka piersiowego i lędźwiowego kręgosłupa (ryc. 9). Co ciekawe, zaobserwowano je także u nastolatka, co wskazuje na silne obciążenia za życia u tak młodej osoby (ryc. 10). Zmiany degeneracyjne dotknęły także **wielu stawów**, jednak ich stopień wyrażenia był różny, od drobnych zniekształceń kostnych po silne uszkodzenia powierzchni stawowych. Najczęściej zmiany te występowały w stawach barkowych (ryc. 11), łokciowych (ryc. 12), biodrowych (ryc. 13) i kolanowych.

Ryc. 11. Silne deformacje w obrębie lewego stawu barkowego na powierzchni stawowej wydrążenia stawowego łopatki i powierzchni stawowej głowy kości ramiennej u dojrzałego mężczyzny (45–55 lat) z grobu 550, PG 10.

Ryc. 7. Wyrośla kostne (osteofity) na brzegach dolnych i górnych trzonów górnych i dolnych kręgów piersiowych i lędźwiowych u dojrzałego mężczyzny (45–55 lat), grób 21(80), PG 10.

Ryc. 8. Zmiany przeciążeniowe w postaci spłaszczenia trzonu kręgu lędźwiowego u dojrzałego mężczyzny (50–60 lat) z grobu 210, PG 10.

Ryc. 9. Zmiany przeciążeniowe w postaci guzków Schmorla na powierzchni górnej trzonów kręgów lędźwiowych u dojrzałego mężczyzny, grób 531, PG 10.

Ryc. 10. Zmiany przeciążeniowe w postaci guzków Schmorla na powierzchni górnej trzonów kręgów lędźwiowych u młodzieńca(?), grób 204, PG 10.

Ryc. 12. Wyrośla i deformacje obrysu brzegu powierzchni stawowych bloczka prawej kości ramiennej oraz wcięcia promieniowego i wcięcia bloczkowego prawej kości łokciowej u mężczyzny (30–40 lat) z grobu 557, PG 10.

Ryc. 13. Zmiany degeneracyjne lewego stawu biodrowego: deformacja powierzchni stawowych głowy kości udowej oraz panewki stawowej kości miednicznej u dojrzałego mężczyzny(?) (50–60 lat) z grobu 534a, PG 10.

